

Veldrietzanger

Marcel Sandifort

Met een kleine ringgroep werk ik mee aan een CES-project (Constant Effort Site)* in de Eemshaven-Oost (Groningen). Zondag 7 juni 2015 was het mijn beurt om vogels te ringen voor de zesde vangperiode. Johan Bos en Pieter Dijkstra zouden mij assisteren en om 04:30 uur begonnen we te vangen voor een periode van zes uur. Het beloofde een mooie dag te worden: onbewolkt, wind WZW 4 en een maximumtemperatuur van 17 graden. In de eerste ronde langs de netten hadden we al ruim dertig vogels gevangen, wat voor juni een mooi begin is. Het waren de gebruikelijke soorten voor deze tijd van het jaar en allemaal broedvogels van het gebied, zoals Kleine Karekiet, Rietgors, Spotvogel, Rietzanger, Zwartkop, Bosrietzanger, Sprinkhaanzanger, Fitis, Braamsluiper, Grasmus en Kneu. Ook zaten er al een paar jonge Boerenzwaluwen bij die de rietlanden als slaappleats gebruiken. Twee rondes later ving we een tiental Spreeuwen in een net langs een rietkraag. Nog een soort die het gebied als slaappleats gebruikt.

Na de vierde controleronde, omstreeks 8:00 uur, werd ik tijdens het ringen verrast toen ik een - in eerste instantie - onbekende vogel uit een zakje haalde, die door Johan en Pieter uit het rietnet was gehaald. De vogel had een enorme oogstreep, egaal kleed, roodbruine poten en op handpennen P3, P4 en P5 een versmalling aan de buitenvlag. Ik dacht eerst aan Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, een soort die we op 25 mei 2014 in de Eemshaven hadden gevangen, maar de vogel in mijn hand leek toch anders: lichter bruin, een veel duidelijker oogstreep en op het eerste gezicht kleiner. Met de goede literatuur erbij konden we uiteindelijk niet anders concluderen dan dat we met een Veldrietzanger *Acrocephalus agricola* te maken hadden!

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op de eigen waarneming en de gemaakte foto's.

Grootte en bouw: vorm, grootte en houding als Rietzanger.

Kop en hals: basiskleur van kop en hals: warm zeemkleurig bruin. Zeer duidelijke tot ver achter het oog doorlopende oogstreep. Kruijn boven oogstreep donkerder bruin met kleine zwarte veertjes waardoor oogstreep goed afstak. Donkere teugel naar donkere oorstreek en lichtere wangen. Bruine iris.

Bovendelen: egaal zeemkleurig bruin bovenkleed zonder duidelijke tekening.

Stuit iets warmer bruin. Ronde staart, zeer gesleten.

Onderdelen: kin, keel, borst en buik roomwit, maar flanken en onderstaartveren duidelijk beige. Roomwitte inham onder de wangen naar de nek.

Bovenvleugel: opvallend korte vleugels zonder contrast.

Buitenvlaggen van alle veren duidelijk lichter dan binnenvlaggen, met name hand- en armpennen en de grote dekveren. Duimvleugel donkerder bruin. Alle veren zeer gesleten. P3, P4 en P5 met versmalling aan de buitenvlag.

Ondervleugel: roomwit.

Naakte delen: snavel relatief kort en donker, maar ondersnavel met geelroze basis, duidelijk afgetekend door de donkere snavelpunt. Poten roodachtig bruin, niet grijs.

Veldrietzanger, Eemshaven, 7 juni 2015 Foto: Marcel Sandifort

Veldrietzanger, Eemshaven, 7 juni 2015

Foto: Marcel Sandifort

Determinatie

De rietzangerachtige grootte en bouw wezen op een soort uit het geslacht *Acrocephalus* (de niet grijze, maar roodbruine pootkleur, sloot een lid van de geslachten *Hippolais* en *Iduna* uit)**. Door versmalde buitenvlaggen van P3, P4 en P5 was meteen duidelijk dat het geen gewone *Acrocephalus* was, maar een Veldrietzanger *A agricola* of Struikrietzanger *A dumetorum* (Speek 1994 en Svensson 1992). De lange duidelijke oogstreep, die tot ver achter het oog reikte, duidde op Veldrietzanger. Vergeleken met de zeemkleurige bruine basiskleur van mantel, kop en hals had de vogel een donkerder bruine kruin en donkerder zijkruin boven de oogstreep, een kenmerk dat bij Veldrietzangers zichtbaar is als het kleeft erg gesleten is, maar bij Struikrietzangers niet voorkomt (Svensson 1992). Verder waren de tertials met donkere binnenvlag en donker centrum, afstekend tegen lichtere buitenvlag, een ondersteunend kenmerk dat op Veldrietzanger wees. Ook de afstekende donkere punt van de ondersnavel wees op Veldrietzanger, omdat de Struikrietzanger doorgaans een geheel lichte ondersnavel zonder donkere punt heeft (Svensson 1992). De cloaca was duidelijk uitstekend en bol of kegelvormig, wat op een mannetje duidde.

Ook op basis van de biometrie is Struikrietzanger uit te sluiten, omdat vleugel en snavel te kort waren en de tail-wing (staart-vleugel)-ratio te groot was voor Struikrietzanger (zie tabel 1). Er is zeker overlap tussen

beide soorten maar de maten van de gevangen vogel vielen ruim buiten die van een Struikrietzanger. De maten voor staartlengte, staartronding en notch (versmalling binnenvlag) op P2 lagen binnen het bereik van beide soorten.

Verspreiding en voorkomen

De Veldrietzanger is een soort waarvan het broedareaal zich uitstrekt van Zuidwest-Rusland (Zwarte Zee) tot Mongolië en die overwintert in Zuid-Azië (Svensson, Mullarney, Zetterström 2010). De waarneming is ingediend bij het CDNA en inmiddels aanvaard. In Nederland zijn tot nu toe 34 aanvaarde waarnemingen bekend. Bijna alle gevallen betroffen ringvangsten. De determinatie van de enige vogel (in 1994) die niet werd gevangen is nog onderwerp van discussie. Er zijn zes aanvaarde voorjaarswaarnemingen van 13 april t/m 14 juni en 28 najaarswaarnemingen van 12 augustus t/m 23 oktober (Dutch Avifauna 2015). Deze waarneming is de eerste aanvaarde Veldrietzanger voor de provincie Groningen.

Dankwoord

Dank aan Johan Bos en Pieter Dijkstra voor hun assistentie bij het ringen, documenteren en determineren van de Veldrietzanger. Ook dank aan Jacob Bosma en nogmaals Johan Bos voor hun waardevolle opmerkingen en aanvullingen bij het schrijven van dit artikel.

	wing	tail	tail/wing	notch P2	bill (S)	tail rounded
<i>A agricola</i>	(51)53-62,5(63)	44-57 (64)	(0.75) 0.80-0.98	11.0-16	13.0-16.0	(4)5-10 (11)
<i>A dumetorum</i>	58-66 (67)	45-58	0.74-0.86	10,5-14	(14,5)15,3-18,0(19,0)	3,5-10
Gemeten vogel van 07-06-15	56	52	0,91	13	14,2	6

Tabel 1. Vergelijk van maten (in mm) van Veldrietzanger en Struikrietzanger (Demongin 2013 en Svensson 1992) en de gevangen vogel.

Literatuur

Demongin, Laurent (2013): Guide d'identification de oiseaux en main. Mortsels, Belgique.

Speek, B.J. (1994): Handkenmerken. Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek.

Heteren, Nederland.

Svensson, L., Mullarney K., Zetterström D. (2010): ANWB Vogelgids van Europa. Vierde geheel herziene druk. De Fon-

tein, Tirion Uitgevers BV, Baarn

Svensson, Lars (1992): Identification guide to European passerines. Fourth revised and enlarged edition. Toerekov, Sweden.

Dutch Avifauna (2015): www.dutchavifauna.nl/species/veldrietzanger (7 nov 2015).

Marcel Sandifort - Stedum
msandifort@planet.nl

* Het Constant Effort Site project is een internationaal opgezet onderzoek om broedvogels van bepaalde gebieden te monitoren door middel van langdurig ringonderzoek volgens vaste protocollen. De CES-locaties liggen voornamelijk in rietvelden, struwelen en bosgebieden. Door de vangsten in de verschillende gebieden te vergelijken kan ook een relatie tussen biotoop en populatie worden verkregen. Het CES-project verschaft aanvullende informatie op verschillende nationale en Europese vogelonderzoeksprojecten zoals broedvogelinventarisaties, nestkaartproject en ringonderzoek aan trekvogels (Vogeltrekstation).

** Vale Spotvogel *Iduna pallida* en Kleine Spotvogel *Iduna caligata* van dit geslacht en de meeste op *Agricola* gelijkende soorten (Speek 1994 en Svensson 1992) zijn ook uitgesloten op basis van de vleugellengte. *I. pallida* 62-72 mm, *I. caligata* 58-65 mm.

Grijze Wouw

Reinier de Vries & Alwin van Lubeck

Van 17 tot 22 augustus was ik, Reinier, in het Lauwersmeer om vogels te kijken, met een zomerkamp van de JNM-jongeren in de natuur. De JNM is een landelijke club voor jongeren van 11 tot 25 die allerlei activiteiten organiseert, zoals samen zoeken naar leuke vogels en lekker naar buiten gaan. Dit kamp stond in het teken van vogels, dus dat mocht ik natuurlijk niet missen! Het was direct al leuk vogels kijken in het Lauwersmeer, met soorten als Morinelplevier, Draaihals, Grauwe Franjepoot en Buidelmees. De 20e begon ik de dag met een groepje in het Jaap Deensgat. Hier konden we 'aansluiten' bij een Grauwe Franjepoot. Daarna vogelden we rond Lauwersoog, waar zich veel trekvogels bevonden. De rest van de groep bleef in het dorp hangen, maar ik besloot via de Marnewaard terug te fietsen; wellicht dat ik nog een Grauwe Kiekendief kon vinden of een leuke Steltloper op het wad.

Via de dijk kwam ik bij de telpost Kustweg uit. Hier wilde ik de velden van de Marnewaard scannen op Grauwe Kiekendieven. Vrijwel direct zag ik een kleine

witte roofvogel op een torenvalk kast. Door de afstand kon ik niet direct zien wat het was. Toen ik eenmaal inzoomde met de telescoop zag ik een wit/lichtgrijze rover met een duidelijk donkere wenkbrauw, en iets van zwart in de vleugel. Het kwartje viel, maar ik kon nog niet bevatten dat er een GRIJZE WOUW in mijn beeld zat! In de minuten hierna waren de gevorkte staart en de zwarte vleugeltekening beter te zien, waarmee het echt niets anders kon zijn dan een Grijze Wouw. Ik probeerde gelijk de andere JNM-ers op het kamp te bellen, maar niemand nam op. Ondertussen vloog de vogel op en raakte ik hem kwijt. Stress! Gelukkig verscheen de vogel snel weer op de paal en kon ik Pieter van Veelen bereiken, die het op Dutch Bird Alerts zette en de Groningse vogelaars inlichtte. Het lukte mij een paar bewijsplaatjes te schieten met een spiegelreflex door de

Grijze Wouw, Marnewaard, 21 augustus 2015

Foto: Alwin van Lubeck